

віртуалізацію та симуляцію. Будучи фантазмічними означниками позасвідомого символи моделюють рекламну пам'ять, спираючись на наші відчужені бажання (машину бажань). Рекламна пам'ять розглядається як результат «смерті історії» – епохи кінця ідеологій, що уможливила буття лише однієї з них – глобалізму, – метанаративи якої сприймаються як наукові положення. Ознакою рекламної пам'яті є сучасна медіа цензура як стратегія постправди – розчинення події у множині інтерпретацій, театралізації події як спектаклю, зниження сакральної значущості протесту.

Ключові слова: рекламна пам'ять, деконструкція, глобалізм, транссексуальність, машина бажань, віртуалізація, симуляція, фантазм, смерть історії, постправда.

Стаття надійшла до редколегії
21.07.2018 р.

УДК 1:316.3]:316.625:316.728

Юрій Борейко

Інтерпретаційна парадигма дослідження соціальної дії як основи повсякденних практик

Проаналізовано підходи до вивчення соціальної дії як основи повсякденних практик. Розкриваються основні положення інтерпретаційної парадигми детермінації соціальних дій, яка акцентує увагу на вивченні та інтерпретації людської поведінки на мікрорівні. В інтерпретаційній парадигмі важливе значення надається комунікації як одній із форм соціальності. Феноменологія вирізняється поглядом на соціальну реальність як поле інтерсуб'єктивності. Теорія соціальної дії зосереджує увагу на діях, які передбачають існування «суспільного Іншого». Символічний інтеракціонізм наголошує на суб'єктивних аспектах взаємодії, що стосуються спілкування конкретних індивідів у певній ситуації. Рольова теорія визначає роль як соціально задане очікування, яких дотримується особистість з певним статусом чи становищем. Етнометодологія ототожнює соціальну взаємодію з мовною комунікацією, взаєморозумінням суб'єктів розмови.

Ключові слова: повсякденність, соціальна дія, соціальні практики, соціальна взаємодія, комунікація, соціалізація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Цінності та мотиви повсякденного існування, що забезпечують фізичне виживання і підтримку соціальних зв'язків, а також цінності вищого порядку, спрямовані на духовне зростання і саморозвиток особистості, реалізуються у практиці повсякденності за допомогою різноманітних дій та вчинків. З метою виявлення системних характеристик соціальних практик у контексті повсякденності важливо з'ясувати методологічні установки інтерпретаційної парадигми дослідження людської поведінки.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Роль як одиницю соціальної системи та компонент соціальних інститутів аналізує Т. Парсонс [13]. Проблеми ідеалізації та універсалізації апріорної логіки інтеракцій досліджуються в працях Е. Гуссерля [8]. Загальні структури розуміння іншого, типи очікування є предметом наукового доробку А. Шюца [15]. Принцип міжсуб'єктивних відносин пропонує Ю. Габермас в концепції «комунікативної» дії [14]. Соціальної дії в рамках своїх методологічних підходів обґрунтували М. Вебер [2; 3], Е. Гідденс [6], Т. Парсонс [12], П. Бергер і Т. Лукман [1], Г. Мід [11], Г. Гарфінкель [5], І. Гофман [7]. Більш детального аналізу потребують теоретико-пізнавальні підходи в рамках інтерпретативної парадигми детермінації соціальних дій, яка акцентує увагу на вивченні та інтерпретації людської поведінки на мікрорівні.

Мета статті – з'ясування наукових настанов інтерпретативної парадигми дослідження соціальної дії як основи повсякденних практик.

Виклад основного матеріалу. За характером принципів методологічних підходів до аналізу суспільства всі соціологічні парадигми можна поділити на дві групи. Структуралістські парадигми розглядають організацію, функціонування і розвиток суспільства як цілого, тобто на його макрорівні. Натомість інтерпретаційні парадигми акцентують увагу на вивченні та інтерпретації людської по-

ведінки на мікрорівні. Однією з основних макросоціологічних парадигм є структурний функціоналізм, а найбільш відомими мікропарадигмами – теорія соціальної дії М. Вебера, феноменологія, символічний інтеракціонізм, етнометодологія.

Одна з перших спроб створити струнку структурно-функціональну теорію соціальної дії належить Е. Дюркгейму, котрий сприймав суспільство як структуру, якій відповідає певна мораль [9]. Оскільки кожне суспільство, має систему моралі, що відповідає його структурі, то важливим аспектом соціального середовища є система нормативних правил, підкріплених санкціями. Соціальна сфера включає інтегровану систему норм, тому існує загальна система установок, які зорієнтовані на кінцеві цінності, що передбачає існування в суспільстві загально визнаної системи цінностей.

Е. Дюркгейм обґрунтував загально визнану систему нормативних правил як одну з основних складових соціального середовища, розкривши в такий спосіб інституційний аспект системи соціальної дії. Він доводив, що дія має подвійну нормативну орієнтацію: з одного боку, вона спрямована на норми ефективності, з іншого – на норми законності. Цінності і мораль Е. Дюркгейм розглядав не як ознаки індивідів або груп, а як продукти загальних зв'язків суспільства, тобто соціальні факти.

Для вивчення соціальних практик важливе значення мають положення парадигми детермінації соціальної дії. Серед парадигм, які досліджують та інтерпретують людську поведінку на мікрорівні, феноменологічний напрямок характеризується уявленням про соціальну реальність як штучну за своєю природою, тобто створену самими індивідами [8]. Проблема «інтерсуб'єктивності» в А. Шюца зводиться до розуміння індивідами один одного, формування загального сприйняття і уявлення про світ. За А. Шюцем, людина сприймає речі, події повсякденного світу як певні типи. Медіумом, що типізує повсякденну реальність і за посередництвом якого передається соціально зумовлене знання, є повсякденна мова, її словник та синтаксис. Стосовно «вищої реальності», найбільш важливої для людського пізнання, якою постає повсякденний світ, формується природна установка. Розуміння іншого індивіда завжди є суб'єктивним розумінням смислів іншого, тобто виявлення контекстних значень, які перебувають поза визначеннями [15].

Людина, за П. Бергером і Т. Лукманом, є активним, самостійним творцем навколишньої реальності, яка постає конструктором людської дії. Соціальне конструювання реальності передбачає, що накопичене в суспільстві знання створює порядок, який є результатом дії людей і приймається всіма членами суспільства. Найважливішим інструментом посередництва знання в конструюванні реальності є мова. Діяння, які виявилися успішними й доцільними, наповнюються рутинними діями [1].

Родоначальник сучасних теорій соціальної дії М. Вебер визначає категорію соціальної дії через два ключових компоненти – «суб'єктивний сенс» і «орієнтація на Іншого» [3, с. 455–491]. Іншими словами, поведінка людини «осмислено орієнтована» і підпорядковується певним індивідуальним мотивам. Отже, М. Вебер визначає дію (явну чи приховану) як поведінку, з якою індивід чи індивіди пов'язують сенс, що покладається суб'єктивно. Він пише, що «соціальною» дія стає в тому випадку, якщо за передбачуваним дійовою особою чи дійовими особами змістом співвідноситься з дією інших людей і орієнтується на неї» [3, с. 602–603]. Надання змісту, за М. Вебером, означає усвідомлення себе в співвіднесенні зі світом. Натомість надання змісту як віднесення до цінності перебуває поза сферою індивідуального переживання. Ми розуміємо не людину, котра діє, а зміст дії у тому вигляді, в якому він виявляється процедурою віднесення до цінності.

Прикметно, що дію можна вважати соціальною, якщо є процес співвіднесення взаємних очікувань – цілей та засобів, що усвідомлюються як адекватні для досягнення мети («цілерациональна дія»). Цей процес, на думку М. Вебера, є базовим «ідеальним типом», результатом відхилення від якого є інші типи дії: традиційна, афективна, ціннісно-раціональна [3, с. 628–630]. Ціннісно раціональна дія соціальна остільки, оскільки її метою виступає суб'єктивне переконання в правильності поведінки, що зорієнтована на релігійну, естетичну, моральну або іншу цінність.

Натомість традиційна й афективна дія розміщуються на межі соціальності. Так, ритуал або творчий виплеск емоцій (сублімація) можуть бути раціональні стосовно усвідомлених звичаю і творчості відповідно, тоді як неусвідомлене реактивне наслідування віруванням, інстинктам, емоціям – ірраціональне. За М. Вебером, саме раціональна дія є адекватним теоретичним конструктором для осягнення соціальної реальності. Для пояснення суспільних відносин на макрорівні (інститути), М. Вебер використовує поняття «суспільно-орієнтована дія» як суб'єктивно осмислене співвіднесення з поведінкою інших на основі «конвенціональних домовленостей» [2, с. 507].

Як бачимо, М. Вебер трактує соціальну дію як установку або діяльність, що свідомо зорієнтована на очікування інших, співвідноситься з минулим, сьогоденням або передбачає майбутню поведінку. Завдяки суб'єктивному значенню для актора, соціальна дія імпліцитно містить установки та дії інших. Способами детермінації соціальної дії М. Вебер вважає цілераціональність, ціннісну раціональність, афективність і традиційність – поняття, які, на його думку, є переважно ідеальними типами конкретної соціальної дії.

Вплив концепції соціальної дії М. Вебера простежується в логіці структурно-функціонального аналізу Т. Парсонса, який визначає суспільство як «соціальну систему дії» [13, с. 38–39], в якій центральне місце посідає вмотивована поведінка людини. «Елементарна дія» включає дійову особу, мету, ситуацію (умови та засоби), нормативну орієнтацію і прийняття рішення. Соціальна структура є системою стандартизованих відносин акторів, що виконують ролі відносно один одного. Поняття ролі поєднує підсистему особи, як психологічної одиниці, з певною соціальною структурою. Роль, з точки зору соціальної системи, це певний елемент узагальненої стандартизації дій індивідів. З точки зору актора, роль індивіда визначена нормативними очікуваннями членів групи, що сформовані в соціальних традиціях. Системи стандартизованих очікувань, що займають певне місце в тотальній системі та глибоко пронизують дію, Т. Парсонс назвав «інститутами». Як система вони одночасно пов'язані з функціональними потребами акторів-індивідів та з соціальними системами, які вони утворюють [12, с. 409].

Таким чином, за Т. Парсонсом, розуміння очікувань, що зумовлені культурою, поширюється не лише на суб'єкт в його сприйнятті інших, а й на інших у їх сприйнятті суб'єкта. Вчений переконаний, що нормативний тиск соціокультурних процесів є абсолютним, а норми як стабілізовані очікування стають основою соціального порядку, інституціоналізованого в суспільстві та інтерналізованого в особистості. Соціальна система складається з відносин між діями та інтеракціями. Найдрібнішою одиницею соціальної системи є роль, яка конституює її у інтерактивному процесі. Ролі, як компонент інститутів, що «здійснюють» розподіл влади й престижу, визначаються загальноприйнятими цінностями та уявленнями. Інституціоналізація, відтак, є інтегративною стратегією соціальної системи. Інтегративний аспект інститутів може виявлятися в нормах, які обмежують особисті інтереси або в позитивному акценті на колективності.

Будь-яке суспільне явище, за Т. Парсонсом, може бути описане як певна система соціальної дії. Якщо систему членувати на частини або менші підсистеми достатньо довго, то можна отримати елементарну дію – найменшу одиницю системи дії, яка має зміст у рамках конкретної системи дій. Т. Парсонс пише, що «одиниця членування розглядається як «частина» явища в тому розумінні, коли її можна уявити такою, що існує ізольовано від інших частин. При цьому методологічно несуттєво, чи можна практично здійснити таку ізоляцію» [12, с. 280]. Дію слід розуміти в контексті існування напруги між двома різними типами елементів – нормативними та ситуативними. Як процес, дія є процесом зміни ситуативних елементів у напрямку відповідності нормам.

Оскільки соціальні системи складаються з людей, то взаємно зорієнтовані дії та системи дій індивідів утворюють соціальні відносини, які, залежно від тривалості і регулярності, набувають відносно постійних властивостей. Для існування стійкої системи соціальної дії, яка включає в себе множинність індивідів, необхідний примус у відносинах між індивідами всередині системи – порядок у вигляді політичних елементів дії. Одним з видів інтеграції дій індивідів є інституційна структура. Інтеграція функціонально необхідна для перебування системи в стабільному стані та підтримки здатності справлятися з внутрішніми конфліктами. Для функціонування інституціональних моделей необхідне підкріплення моральним почуттям більшої частини членів суспільства. Інтегрована в суспільство особистість повинна визнавати статус інших осіб у стратифікаційній системі, а також статус осіб, які перебувають вище за неї в цій системі [12].

Відштовхуючись від нормативного рівня повсякденних практик Е. Гідденс одним з основних понять своєї концепції висуває поняття структурації як способу конституювання соціальної реальності. За Е. Гідденсом, повсякденна комунікація, щоразу особливим чином заломлюючись у свідомості соціальних акторів, формує узгоджені поведінкові практики членів суспільства у вигляді соціальних рутин та інститутів. Взаємодія є визначальним чинником соціальних змін, оскільки правила взаємодії формуються щодо інтересів та потреб суб'єктів, що взаємодіють. Кінцеві структурні властивості соціальних систем є причиною і наслідком практик, що формують ці системи. Однак вписані в

повсякденність соціальні дії можуть бути за необхідності пояснені суб'єктами, які їх здійснюють, що й є показником компетентності суб'єктів у повсякденній практиці [6].

Соціальна дія, за Н. Луманом, формулюється відповідно до загальноприйнятих очікувань, що засвоєні індивідами в процесі їх та соціалізації. Як і пізнання, дія людини є постійним потоком поведінки, традиційної для групи або культури, до яких належить людина. Соціальну систему і суспільство, як її різновид, Н. Луман вважає самодостатньою та самовідтворюваною. Суспільство, як самореферентна соціальна система, самоорганізовується, що свідчить про її здатність здійснювати самостереження і самоопис, які постають частиною системи. Соціолог пише, що соціальні системи, в тому числі й суспільство, можуть відбутися лише як системи, що самі себе спостерігають [10, с. 216]. Отже, концепція Н. Лумана характеризується розумінням суспільства як системного цілого і особливою роллю комунікацій в соціальних структурах.

Зазначимо, що інтерпретаційний підхід вбачає в суспільстві лише умову життя, яка позбавлена відтінку фатальності. Людина вже не жертва соціальної структури чи природних інстинктів, а володіє вільною волею, яка дає змогу приймати власні рішення. Діяч відмовляється від прийняття соціального оточення, якщо вважає, що його життєвий світ більше нікого не стосується. Людина здатна не лише пасивно реагувати на зовнішні стимули, а й активно діяти на власний розсуд. Як бачимо, в межах інтерпретаційного підходу отримує систематичну розробку ідея відкритості соціального світу цілям чи проектам людини.

Концепція «комунікативної дії» Ю. Габермаса, як складова сучасної комунікативної філософії, пропонує принцип «міжсуб'єктних» відносин. «У випадку комунікативної дії, – пише вчений, – навіть результат самої взаємодії залежить від того, чи здатні учасники прийти до єдності щодо інтерсуб'єктивно дієвої оцінки своїх відносин зі світом. Відповідно до цієї моделі дії, взаємодія може мати успіх лише в тому випадку, якщо учасникам вдасться досягти між собою консенсусу, причому останній залежить від стверджувальних / негативних висловлювань ставлення до домагань, що потенційно базуються на підставах» [14, с. 6].

Суспільна взаємодія людей залежить від встановлених норм взаєморозуміння. Ці норми виникають у процесі раціональної комунікації, що розгортається на рівні міжсуб'єктного ставлення до людини як до партнера, прокладаючи дорогу до консенсусу, який є результатом аргументованого мовлення як елемента дискурсу. Висловлюючись щодо сенсу розгортання відкритості через дискурсивну комунікацію, Ю. Габермас вважає за необхідне перехід від мови, як комунікативної дії, до мови як дискурсу, оскільки «дискурсивне обґрунтування перетворює тлумачення на інтерпретацію, твердження на пропозицію, пояснення на теоретичне пояснення і виправдання на теоретичне виправдання» [4, с. 87].

Представники символічного інтеракціонізму зосереджують увагу на вивченні світу малих груп, міжособистісних та внутрігрупових взаємодій. Так, основним у вченні Дж. Міда є поняття міжіндивідуальної взаємодії, яке тісно пов'язане з категорією соціального акту, що розглядається як діалог між індивідами, постійний обмін установками та діями. Розглядаючи соціальний акт як взаємодію, американський вчений визначає несимволічну і символічну взаємодію. Перша означає безпосередню реакцію людей на дії один одного, натомість у процесі другої відбувається обмін «установками, смислами і значеннями» за допомогою різних форм комунікації, насамперед – мовної. Особливої уваги Дж. Мід надає аналізу голосового жесту та перетворенню його в значимий символ взаємодії. Мова як сукупність та взаємозв'язок голосових жестів виконує функцію координації людської поведінки [11]. Очевидно, що мова та інші значущі символи координують поведінку людей лише в статусі загального надбання спільноти, члени якої ніколи не спілкуються однаковою мовою. З цієї причини ситуації непорозуміння можуть спричинити порушення взаємодії.

Мета соціологічної парадигми етнометодології полягає в глибокому розумінні соціальних дій індивідів з використанням більш ефективного теоретико-методологічного інструментарію, ніж пропонують М. Вебер, А. Шютц, представники символічного інтеракціонізму. Для опису мотивації та процедури, що передують публічним виступам людей, І. Гофман використовує метафору «драматургічна дія». За його словами, людина, що зорієнтована на публічну дію, бере на себе виконання «ролі», а простір дії трактує як «сцену». Ролі є соціально заданими очікуваннями, яких дотримується особистість, маючи певний статус або суспільне становище [7, с. 125].

В рамках драматургічної дії І. Гофман розрізняє «передні і задні плани». Передніми планами є соціальні простори, в яких люди діють відповідно до їх формальних ролей. Виконання ролей на передньому плані передбачає певну гру, що часто суперечить внутрішнім уявленням. Натомість задні плани, що схожі на театральні лаштунки, ототожнюються з просторами, в яких люди готуються до офіційної обстановки. Задні плани – це простір особистої безпеки, де люди розслабляються, дають вихід почуттям, позбавляються самоконтролю. Задній план містить власні норми, не завжди передбачає усамітнення, оскільки може мати соціальний характер (кухня для офіціанта). Ця обстановка, за І. Гофманом, допускає і виявляє атрибути неофіційної ситуації – «лихослів'я, зроблені без натяків зауваження сексуального характеру, неохайний одяг, недбалі пози сидячи і стоячи, використання діалекту або ненормативної лексики, бурмотіння і крики, розіграші, неувага до іншої людини тощо» [7, с. 125].

Основними поняттями етнометодології Г. Гарфінкеля є «фонові очікування» і «рефлексивність». «Фонові очікування» передбачають уявлення соціального суб'єкта у формі «правил» дії – поведінки, розуміння, пояснення тощо. Творення суб'єктами соціальної дійсності відбувається за прийнятими правилами (стандартами, зразками), які самі є соціальними «витворами». Отже, все в суспільстві з'являється в результаті одних і тих же суб'єктивних актів, а соціальна дійсність в такий спосіб відтворює сама себе. Поняття рефлексивності, в поглядах Г. Гарфінкеля, означає виникнення соціальних структур у процесі їх суб'єктивної інтерпретації [5].

Мовна комунікація, за Г. Гарфінкелем, здійснюється за певними «правилами говоріння». Семантика мови розподіляється на «індексні судження», які визначаються обстановкою, контекстом, особливостями учасників комунікації, і «об'єктивні», що мають достатню стійкість, не залежать від конкретної мовної поведінки. Невизначеність і унікальність «індексних виразів» долається за допомогою «об'єктивних виразів». Наука в даному випадку і виконує роль об'єктивації і онтологізації повсякденного спілкування. Звільненням комунікації від «суб'єктивності», на думку Г. Гарфінкеля, займається наука [5]. Отже, особливість етнометодологічного підходу полягає в ототожненні соціальної взаємодії з мовною комунікацією, взаєморозумінням суб'єктів розмови. Відтак конструювання соціальної реальності відбувається в процесі мовної комунікації.

Висновки. Таким чином, аналіз методологічних настанов щодо вивчення соціальної дії як основи повсякденних соціальних практик передбачає з'ясування теоретико-пізнавальних підходів у рамках інтерпретативної парадигми детермінації соціальних дій. У контексті методологій, що застосовуються для дослідження повсякденних практик у світовій та вітчизняній науці, важливе значення надається комунікації як одній з форм соціальності.

Джерела і література

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер., Т. Лукман. – М.: «Медиум», 1995. – 323 с.
2. Вебер М. О некоторых категориях понимающей социологии/ М. Вебер // Западноевропейская социология XIX – начала XX веков. – М.: Наука, 1996. – С. 491–507.
3. Вебер М. Основные социологические понятия / М. Вебер // Избранные произведения. Пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова. Предисловие П. П. Гайденко. – М.: Прогресс, 1990. – С. 602–643.
4. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації / Пер. з німецької // Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – С. 84–91.
5. Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии / Пер. с англ. З. Замчук, Н. Макарова, Е. Трифонова. – СПб.: Питер, 2007. – 336 с.
6. Гидденс Э. Устройство общества: Очерк теории структуризации. – М.: Академический Проект, 2005. – 528 с.
7. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни / И. Гофман; пер. с англ. А. Д. Ковалева. – М.: Директ-медиа Пабблишинг, 2007. – 546 с.
8. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология / Э. Гуссерль; пер. с нем. Д. В. Складнева. – Санкт-Петербург: Фонд Университет: Владимир. Даль, 2004. – 398 с.
9. Дюркгейм Э. Социология. Ее предмет, метод, предназначение: Пер. с фр., послесловие и примечания А. Б. Гофмана / Эмиль Дюркгейм. – М.: Канон, 1995. – 352 с.

10. Луман Н. Теория общества (вариант San Foca'89) / Теория общества: фундаментальные проблемы / Под. ред. А. Ф. Филиппова. – М.: Канон-Пресс-Ц-Кучково Поле, 1999. – С. 196–235.
11. Мид Дж. От жеста к символу [Электронный ресурс] // gumer.info: [сайт] / Дж. Мид. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Article/Mid_GestSimv.php. – Заглавие с экрана.
12. Парсонс Т. О структуре социального действия. – Изд. 2-е. / Талкотт Парсонс. – М.: Академический Проект, 2002. – 880 с.
13. Парсонс Т. Современное состояние и перспективы систематической теории в социологии / Т. Парсонс // Современная западная теоретическая социология. – М.: ИНИОН РАН, 1994. – С. 15–52.
14. Хабермас Ю. Проблематика понимания смысла в социальных науках / Юрген Хабермас // Социологическое обозрение. Том 7. – № 3. – 2008. – С. 3–33.
15. Шюц А. Структура повседневного мышления / А. Шюц // Социологические исследования. – 1988. – № 2. – С. 129–137.

Boreiko Yuriy. Interpretational Paradigm of Social Action Research as a Basis of Everyday Practices. The article analyzes approaches to the study of social action as the basis of everyday social practices. The main provisions of the interpretative paradigm of social actions determination are highlighted, which emphasizes the study and interpretation of human behavior at the macro level. In the interpretative paradigm, communication is regarded as one of the forms of sociality. Phenomenology is distinguished by a glance at social reality as created by individuals. Everyday reality is defined as a field of intersubjectivity, characterized by a certain, all perceived, cognitive style. The concept of intersubjectivity shows that there are «Others» in the world with whom «I» interacts. The theory of social action focuses on actions that are localized on the assumptions about the existence of a «social Other». Providing the theory of action of value characteristics eliminates from the social sphere actions for which the subject for certain reasons is not responsible. The social action theory is considered in the structure of the general theory of human social behavior. Social action appears as an element of the «system of human action» in which action and behavior concepts are converged. Social systems are studied as a set of structured social practices. Symbolic interactionism emphasizes the subjective aspects of interaction concerning the communication of particular individuals in a particular situation. Within the framework of the interpretative paradigm of studying the interactions participants' behavior, the achievements of the role theory are used. Roles are socially defined expectations that a person with a particular status or position adheres to. Ethnomethodology identifies social interaction with linguistic communication and mutual understanding of conversation subjects. Consequently, social reality is constructed in the process of linguistic communication. Ethnomethodology ascertains ways to use specific methods of interaction by individuals who are guided by common sense and generally accepted patterns of behavior.

Key words: everyday life, social action, social practices, social interaction, communication, socialization.

Борейко Юрий. Интерпретационная парадигма исследования социального действия как основы повседневных практик. В статье анализируются подходы к изучению социального действия как основы повседневных социальных практик. Раскрываются основные положения интерпретационной парадигмы детерминации социальных действий, которая акцентирует внимание на изучении и интерпретации человеческого поведения на микроуровне. В интерпретационной парадигме важное значение придается коммуникации как одной из форм социальности. Феноменология отличается взглядом на социальную реальность как созданную индивидами. Повседневная реальность определяется полем интерсубъективности, которое характеризуется определенным всеми воспринятым когнитивным стилем. Понятие интерсубъективности показывает, что в мире встречаются Другие, с которыми Я вступает во взаимодействие. Теория социального действия сосредоточивает внимание на действиях, которые локализованы на предположениях о существовании «общественного Другого». Предоставление теории действия ценностных характеристик устраняет из социальной сферы действия, за которые субъект по определенным причинам не отвечает. Теория социального действия рассматривается в структуре общей теории социального поведения человека. Социальное действие является элементом «системы человеческого действия», в которой сближаются понятия действия и поведения. Социальные системы исследуются как совокупность структурированных социальных практик. Символический интеракционизм отмечает субъективные аспекты взаимодействия, касающиеся общения конкретных индивидов в определенной ситуации. В рамках интерпретационной парадигмы исследования поведения участников взаимодействий используются достижения ролевой теории. Роли являются социально заданными ожиданиями, которых придерживается личность с определенным статусом или положением. Этнометодология отождествляет социальное взаимодействие с языковой коммуникацией, взаимопониманием субъектов разговора. Поэтому социальная реальность конструируется в процессе речевой коммуникации. Этнометодология выясняет способы использования конкретных методов взаимодействия индивидами, которые руководствуются здравым смыслом и общепринятыми моделями поведения.

Ключевые слова: повсякденність, соціальне дійство, соціальні практики, соціальне взаємодійство, комунікація, соціалізація.

Стаття надійшла до редколегії
21.09.2018 р.

УДК 339.166.5: 005.336.4:130.2

Тетяна Калита
Тетяна Заряжко

Креативна економіка у контексті теорій постіндустріального суспільства: культурологічний підхід

Статтю присвячено розкриттю філософсько-культурологічним питанням розвитку креативної економіки України; розглянуті статистичні дані за 2005–2014 роки та експортна стратегія України на 2017–2021 роки. Зазначені основні фактори та галузі креативної економіки. *Методологія* дослідження полягає у використанні сукупності методів: системний, соціокультурний підхід, фундаментальні положення теорії й історії культури управління. Використано загальнонаукові й міждисциплінарні методи дослідження: аналіз і синтез, індукція і дедукція, порівняння, узагальнення, формалізація. Відповідно до концепції Г. Шульце «суспільство переживань» розглянуто залежність факторів креативної економіки, які формують запит та впливають на розвиток бажань та потреб споживачів. *Наукова новизна* дослідження полягає у розгляді креативної економіки з позиції образу, символів, як елементів культури, які уособлюють в собі питання бренду, та розгляд інтелектуальності, мислення індивідів, як результату товарів/послуг ІТ сектору. **Висновки.** Таким чином, у проведеному дослідженні було зроблено спробу синтезу економічної теорії, теорії і практики менеджменту з прикладною культурологією. Розглянуто динаміку творчих товарів України 2005–2014 роки, та експортну стратегія України на 2017–2021 роки. Тенденції розвитку демонструють збільшення виробництва в галузях пов'язаних з ІТ сектором, і подальшою реалізацією креативності, саме через новітні технології.

Ключові слова: креативна економіка, економіка знань, третя хвиля, суспільство переживань, інтелектуальна праця, творчі товари/послуги.

Актуальність теми дослідження. Значущість обраної теми дослідження обумовлена необхідністю структурувати питання розвитку потенціалу особистості, з урахуванням плинності змін, та інших факторів. Зростання ролі культури та особистості в соціумі постмодерну призводять до підвищення уваги до таких питань, як культурологічне розмежування творчості та креативності. Якщо творчість як онтологічний феномен продовжує зберігати класичні критерії автентичності та критичності мислення, то креативність, вийшовши за межі традиційної онтології, гносеології, філософської антропології у дискурс культурних практик фіксує подію досвіду, онтичну якість суб'єкта ринкових відносин до винайдення неочікуваних динамічних рішень в стратегіях управління і символічного обміну. Подібна деонтологізація та економізація культури є типовими рисами ситуації постмодерну, де творчість як сутність поступається місцем креативності як ковзанню поверхнею (ризомі, «машині бажань») [10].

Важливо зрозуміти, яким чином Україна на сьогодні реалізується в креативному просторі світу. Галузі, які на сьогодні є основою, що формують креативну економіку і дозволяють наочно продемонструвати фінансові показники, які задіяні в країнах – визначені. На сьогодні є декілька інтерпретацій, розгляд креативної економіки з позиції образу, символів, як елементів культури, які уособлюють в собі питання бренду, та розгляд інтелектуальності, мислення індивідів. Яка фактично розкриває зв'язки між людиною і продуктами праці - хто є людина, яка це виробляє.

Креативна економіка, через філософію культури демонструє міждисциплінарний взаємозв'язок, який формулює *культуру споживача; культуру креативного творця* продукту/послуги; *формат (оточення)*, як окремий образ, що впливає на створення продуктів/послуг; *суспільство переживань*, як результат і очікування, і споживання.